

Деветнадесета Международна олимпиада по лингвистика

Касълтаун (Остров Ман), 25–29 юли 2022 г.

Задачи за индивидуалното състезание

Правила за оформяне на решенията на задачите

Не преписвайте задачите. Решавайте всяка задача на отделен лист (или листове). На всеки лист пишете номера на решаваната задача и фамилното си име. Иначе работата Ви може да не бъде оценена по достойнство.

Ако не е казано друго, опишете закономерностите и правилата, които сте забелязали в данните. В противен случай Вашето решение няма да получи пълен брой точки.

Задача № 1 (20 точки). Дадени са форми на убъхския глагол *давам* и българските им преводи:

1.	<i>wəʃ'tʷən</i>	—	<i>ние те даваме на него</i>
2.	<i>sawtʷən</i>	—	<i>ти ме даваш на тях</i>
3.	<i>awəstʷən</i>	—	<i>аз ги давам на тебе</i>
4.	<i>wəsənətʷən</i>	—	<i>те те дават на мене</i>
5.	<i>ʂʷəstʷən</i>	—	<i>аз ви давам на него</i>
6.	<i>ʂ'antʷən</i>	—	<i>той ни дава на тях</i>
7.	<i>awəʃ'tʷən</i>	—	<i>ние го даваме на тебе</i>
8.	<i>səʂʷəntʷən</i>	—	<i>той ме дава на вас</i>
9.	<i>aʂʷəstʷən</i>	—	<i>аз го давам на вас</i>

(a) Последната от деветте форми, дадени по-горе, може да бъде преведена на български по два начина. Какъв е другият превод?

(b) Преведете на български:

10. ***aʂ'əntʷən***
11. ***səʂʷtʷən***
12. ***ʂ'əwənətʷən***

(c) Преведете на убъхски:

13. *те ви дават на мене*
14. *вие го давате на мене*
15. *ти ни даваш на него*
16. *ние те даваме на тях*
17. *той ги дава на нас*

△ Убъхският език е от абхазко-адигейското семейство. До 1864 г. на него са говорили няколко десетки хиляди души в околността на днешния град Сочи, Русия. Тевфик Есенч, който се счита за последния напълно владял убъхски език, е починал през 1992 г. в Турция.

a е гласен звук; *ʂ'*, *ʂʷ*, *tʷ* са съгласни звукове.

—*Пьотър Аркадиев*

Задача № 2 (20 точки). Дадени са думи на алабамски език и българските им преводи в случаен ред:

1. achánnàaka	8. atanayli	15. kawaŋŋi	22. ʔómbafka
2. achanni	9. atánnayka	16. ʔiilka	23. ʔombi
3. ahamatli	10. atanni	17. ʔipka	24. ʔòomka
4. ahámmatka	11. bàalka	18. ʔilaffi	25. sibapli
5. apòotka	12. balàali	19. ʔipli	26. simbi
6. apotòoli	13. balli	20. ʔíppiika	
7. apóttòoka	14. incháffaaka	21. ʔobaffi	

A. чупи го на две	N. обляга ги на нещо
B. полага ги	O. прави дупки
C. опакова ги	P. прави дупка
D. слага го до нещо	Q. обърнато е с главата надолу
E. обръща ги с главата надолу	R. разпръсква го, разпръсква ги
F. разкъсано е на няколко парчета, разкъсани са	S. до нещо са
G. обляга се на нещо	T. разкъсва го на две
H. обърнати са с главата надолу	U. има едно
I. до нещо е	V. полага го
J. има дупки, имат дупки	W. има дупка
K. опаковано е	X. обелва кората
L. лежат, положени са	Y. обелва ивица
M. разпръснато е, разпръснати са	Z. опакова го

(a) Определете верните съответствия.

(b) Преведете на български:

27. bállàaka
28. inchafaali
29. kawwi

Една от тези думи има два възможни превода. Дайте ги и двата.

(c) Преведете на алабамски:

30. разкъсва го на няколко парчета
31. разкъсано е на две
32. обръща го с главата надолу
33. обляга го на нещо

(d) Една от алабамските думи от отговора на (c) може да бъде преведена на български и по други начини. Коя и как?

△ Алабамският език е от мускогското семейство. Говори се от около 360 души в резервата Алабама-Кушата, Тексас, САЩ.

ch = ч. ʔ е беззвучно л. Удвоена буква означава дълъг звук. Знакът ´ означава висок тон. Знакът ` означава низходящ тон.

—Иван Держански

Задача № 3 (20 точки). Дадени са изречения на езика нтцуки и българските им преводи:

1. †oo ŋ i ŋ	— Вижда ли ме мъжът?
2. g a !aukea ŋ ŋ ŋ	— Страхуваши ли се от мене?
3. suu xae a †ʔii ŋ a	— За кого мислиш?
4. u ãu ke u qhõʔo	— Брат ви не танцува.
5. janasa xae †qheeke	— Крадецът ли пее?
6. ŋ ŋ si sʔisen ŋ !haeke	— Ще работя ли утре?
7. †hun ke !aukea ŋ g i	— Кучето се страхува от нас.
8. na u †ʔii ŋ g a xaŋki	— Аз не мисля за майка ти.
9. g i aŋki si qhõʔo ŋ g!ari	— Ще танцува ли баща ни в Ъпингтън?
10. kiya xae †oo sʔisen ŋ a	— Къде работи мъжът?
11. g a ŋ i a ŋ ŋ	— Виждаш ли къщата си?
12. ŋ ŋ xae a !ʔai	— Мене ли викаш?
13. u kee eeki †ʔii ŋ a	— Точно за вас мисли жената.
14. a xaŋki ke kacuuʔi ŋ g a ts'aaʔa ŋ	— Майка ти пита дали ме харесваш.
15. kama ja xae ŋ si ŋ i u ŋ a	— Кога ще ви видя?
16. ŋ !uu ke kacuuʔi ŋ ŋ ŋ si †qheeke ŋ !haeke	— Дядо ми пита дали ще пее утре.

(a) Преведете на български:

17. na kacuuʔi ŋ g|u xae ŋ !uu !ʔai
18. na ||u si sʔisen ŋ g!ari
19. |eeki ke !aukea ŋ ŋ|ŋ †hun
20. ŋ kee si !ʔai a
21. suu xae u ŋ|i
22. suu xae ts'aaʔa ŋ

(b) Преведете на нтцуки:

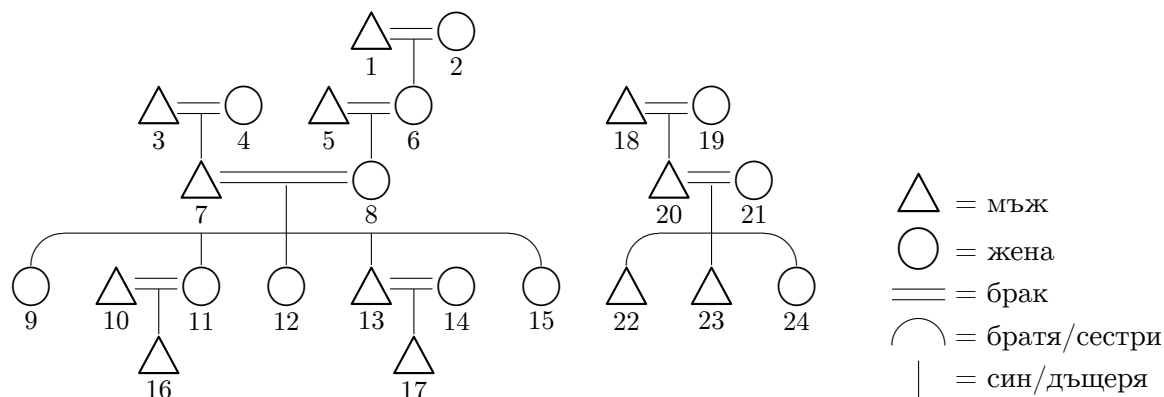
23. Майка ни няма да вика брат ти.
24. Точно от тебе се страхува кучето ми.
25. Къде ще пеете?
26. Питам дали за дядо ни мислиш.
27. Кой ще танцува утре?
28. Виждате ли ни?

△ Езикът нтцуки (или нклънг) е от семейството туу. Говори се в и около град Ъпингтън (g!ari) в провинция Северен нос на Република Южна Африка. Към 2021 г. е останала само една негова носителка.

ã, ʔi и õʔo са гласни звукове. j, ŋ, ts' и ʔ са съгласни звукове. |, !, ||, † и съчетанията g|, g!, ŋ|, ŋ||, !h, ||h, †h, |qh, †qh, !ʔ и †ʔ означават щракащи съгласни (в частност ŋ| и ŋ|| са носови щракащи съгласни).

— Лиам Макнайт, Самюел Амед

Задача № 4 (20 точки). Дадени са родословните дървета на две семейства, говорещи на арабански език. В тези дървета братята и сестрите са подредени от най-стария към най-младия, движейки се от ляво надясно:

Ето изказвания от 22 от тези хора, описващи отношенията им с някои от членовете на техните семейства:

A: “D anthunha wardu. F anthunha ..... (i).” B: “C anthunha nhuthi. D anthunha apityi. E anthunha nhuthi. G anthunha lhuka.” C: “B anthunha kupaka. D anthunha apityi. E anthunha kupaka. G anthunha lhuka.” D: “A anthunha lhuka. B anthunha piyaka. E anthunha ..... (ii). G anthunha nhupa.” E: “B anthunha kupaka. C anthunha nhuthi. G anthunha lhuka.” F: “A anthunha nhupa.” G: “C anthunha wardu. E anthunha wardu.”	H: “N anthunha piyaka. O anthunha ..... (iii). W anthunha ..... (iv).” I: “V anthunha piyaka.” J: “H anthunha apityi. L anthunha ..... (v).” K: “P anthunha ..... (vi).” L: “K anthunha piyaka. U anthunha kaku. V anthunha kadnhini. W anthunha kadnhini.” M: “K anthunha wardu. L anthunha nhupa.” O: “H anthunha wardu. T anthunha amanyi. W anthunha nhupa.” P: “H anthunha nhupa. I anthunha ..... (vii). V anthunha lhuka.” R: “H anthunha thanti.”	S: “J anthunha thanti. L anthunha thanti. V anthunha nhupa.” T: “J anthunha kaku. L anthunha nhuthi. N anthunha kaku. S anthunha thanti.” U: “J anthunha kupaka. R anthunha ..... (viii). V anthunha kadnhini.” V: “N anthunha kadnhini. P anthunha wardu. Q anthunha ..... (ix). T anthunha kadnhini.” W: “N anthunha kadnhini.” X: “U anthunha nhupa.”

- (a) Определете верните съответствия на членовете на семействата **A–X** и техните позиции (1–24) в родословните дървета.
- (b) Запълнете празните места (i–ix).

△ Арабанският език е от пама-нюнгското семейство. Говори се от около 15 души в щата Южна Австралия.

В задачата за удобство всеки човек е означен с една буква, но ето за пример няколко арабански имена: **Wanga-mirri** ‘много утрини’, **Palku-nguyu-thangkayiwanha** ‘една посядаща маса облаци’ и **Kutha-kiRanangkarda** ‘вечно течаща вода’.

dnh, lh, ng, nh, ny, R, rd, rr, th, ty, w и y са съгласни звукове.

—Том Маккой

Задача № 5 (20 точки). Пратямският език е предполагаемият общ прародител на всички езици в тямската група на австронезийското семейство. Той е реконструиран от лингвисти чрез сравняване на многобройните му съвременни потомци, сред които са фанрангският тямски и цатският.

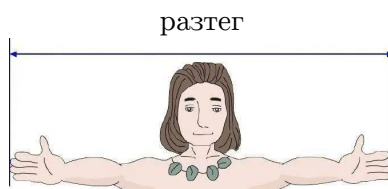
Дадени са думи на пратямски, фанрангски тямски и цатски език и техните значения:

пратямски	фанрангски тямски	цатски	значение
*ʔika:n	ikan	ka:n ³³	риба
*dikiʔ	takiʔ	kiʔ ⁴²	малко
*dilah	talàh	la ⁵⁵	език
*jala:n	calàn	lan ¹¹	път
*lima	limi	ma ³³	5
*lanah	linih	na ⁵⁵	гной
*dua lapan	tàlipan	pa:nʔ ⁴²	8
*laba:t	lipàʔ	pha:ʔ ⁴²	ходя
*bara	pirà	phia ¹¹	рамо
*bahrow	piròw	phiə ¹¹	нов
*bulow	pilòw	phiə ¹¹	телесно окосмяване
*paley	paley	piai ³³	село
*masam	mitham	sa:nʔ ⁴²	оцет
*basah	pathah	sa ⁵⁵	мокър
*bəsey	pathey	sai ¹¹	желязо
*mata	mita	ta ³³	око
*rata:k	rataʔ	ta:ʔ ²⁴	боб
*hatay	hatay	ta:iʔ ⁴²	черен дроб
*paday	patày	tha:iʔ ⁴²	неолющен ориз
*padam	patàm	tha:nʔ ⁴²	гася
*ʔiduy	itùng	thuy ¹¹	нос
*batuk	patuʔ	tuʔ ⁴²	кашлям
*maray	miray	zaiʔ ⁴²	идвам
*ʔurat	uraʔ	zaʔ ²⁴	сухожилце
*rək	rəʔ	zəʔ ²⁴	трева
*bala	pilà	[виж (а)]	овдовял

- (а) В съвременния цатски език не може да бъде намерен потомък на пратямската дума *bala. Каква щеше да стане думата обаче, ако беше оцеляла?

(b) Запълнете празните места (1–18). Няма нужда да запълвате засенчените полета.

пратямски	фанрангски тямски	цатски	значение
*kulit	kaliʔ	.....(1)	кожа
*hitam	hatam	.....(2)	черен
*bubah	rapəh	.....(3)	уста
*ʔikat	.....(4)	.....(5)	връзвам
*dəpa	.....(6)	.....(7)	разтег
*matay	.....(8)	.....(9)	умирам
*dalam	.....(10)	.....(11)	вътре
*labuh	.....(12)	.....(13)	падам
*bula:n	.....(14)	.....(15)	луна
	pala	.....(16)	садя
	tapùh	.....(17)	откупувам
	tatà	.....(18)	гръд

△ Фанрангският тямски език (или източен тямски) се говори от около 73 000 души в южно-централен Виетнам. Цатският език се говори от около 4 500 души в град Саня в провинция Хайнан, Китай.

Всички думи на пратямски са отбелязани със звездичка (*), което показва, че думата е реконструирана, а не е засвидетелствана.

ph = придихателно *n*; **th** = придихателно *m*. **c** ≈ *къ* в *кьорав*. **j** ≈ *гъ* в *гьон*. **ñ** ≈ *нъ* в името *Еньо*. **ng** (фанрангски тямски) = **ŋ** (цатски) = *н* в думата *гонг*. **y** = *й*. **ʔ** е съгласен звук (т. нар. гърлен взрив). **i** е по-затворено *ѐ*. **ə** ≈ *ѝ*.

Знакът **ː** бележи дълга гласна. Знакът **`** означава нисък тон (фанрангски тямски). Знаците **55**, **42**, **33**, **24** и **11** означават съответно висок, низходящ, среден, възходящ и нисък тон (цатски).

Знаенето на австронезийски езици, които не принадлежат на тямската група, не е от значение за решаването на задачата. —Пан Туңлъ

Редактори: Давид Авелан-Хултман, Самюел Амед (отг. ред.), Милена Венева, Дмитрий Герасимов, Станислав Гуревич, Шинджини Гхош, Иван Держански (техн. ред.), Хю Добс, Ким Мингю, Бруну Л'Асторина, Лиам Макнайт, Андрей Никулин, Пан Туңлъ, Алексей Пегушев, Ян Петър, Александър Пиперски, Пшемислав Подлешни, Мария Рубинщейн, Даниел Руцки, Елисия Уорнър, Габриела Хладник.

Български текст: Милена Венева.

Наслука!

bg

Деветнадесета Международна олимпиада по лингвистика

Касълтаун (Остров Ман), 25–29 юли 2022 г.

Анкета

Име:

На кои задачи предавате решения?

Коя задача Ви допадна най-много?

Коя задача Ви се стори най-трудна?

Коя задача Ви се стори най-лесна?